

Моргунова А. Ф.

ORCID: 0009-0005-0174-329X

магістр культурології,

завідувачка відділу «Музейний центр О. П. Блаватської та її родини»

Дніпропетровський національний історичний музей

імені Д. І. Яворницького

м. Дніпро, Україна

СПІВПРАЦЯ РІЗНИХ РЕЛІГІЙНИХ КОНФЕСІЙ В ІСТОРІЇ ТЕОСОФСЬКОГО РУХУ

Ключові слова: Теософське товариство, східні релігійні вчення, свобода совісті, Всесвітнє братство.

На ґрунті філософських і релігійних вчень Сходу в ХІХ столітті зародився теософський рух і було засноване Теософське товариство як спроба, зокрема, співпраці і рівноправних відносин між представниками будь-яких релігійних конфесій. Однією з трьох головних цілей, які були задекларовані його засновниками О. П. Блаватською, Г. С. Олькоттом і У. К. Джаджем, було створення ядра Всесвітнього братства людства незалежно від віросповідання, статі, касты, кольору шкіри.

Діяльність Теософського товариства справляла значний і багатогранний вплив на міжконфесійні та релігійні рухи як в Індії, так і в усьому світі й мала на меті дослідження глибинної єдності усіх релігій, сприяння вивченню порівняльного релігієзнавства, філософії та науки, а також дослідження непояснених законів природи та сил, прихованих у людині.

Теософське товариство відіграло вирішальну роль у відродженні індуїзму та буддизму в Індії. Наприклад, просування буддійської освіти і створення буддійських шкіл Олькоттом сприяло відродженню буддизму на Цейлоні (у Шрі-Ланці) [2, с. 3–4].

Вплив теософського руху був значним і в західному світі, оскільки О. П. Блаватська познайомила західну аудиторію зі східними філософіями і духовними вченнями, значно посиливши інтерес Заходу до індуїзму, буддизму та інших східних релігій.

Теософське товариство об'єднало численні течії з усього світу, включно із західними релігіями Нового часу та східними стародавніми мудростями, охоплюючи як духовну культуру, так і матеріальну. Водночас воно стало джерелом численних паралельних соціокультурних, релігійних і політичних рухів, які, виростаючи з теософського зародка, розвивалися самостійно [3, с. 34].

Теософське товариство надихнуло на створення груп, які прагнули знайти спільну мову між світовими релігіями, що привело до таких ініціатив, як Парламент світових релігій [5, с. 201].

Ідеї Всесвітнього братства притаманні не тільки теософському руху, вони “були вельми поширені у філософіях, релігіях і реформаторських рухах протягом усієї історії до Теософського товариства, а деякі сучасні Теософському товариству рухи також створили версії цієї ідеї” [4, с. 409]. Але історія Теософського товариства є прикладом практичного втілення ідей братства і рівноправних відносин між представниками різних конфесій.

Актуальність і значущість проблеми, яка наразі окреслюється як питання свободи совісті, досліджується багатьма українськими і закордонними науковцями [1, с. 5–10]. Історичний приклад Теософського товариства як організації, яка наголошувала на першорядності свободи виявлення своїх релігійних переконань і ненав’язування своїх поглядів іншим, є важливим з погляду практичних кроків щодо вирішення проблем, пов’язаних зі свободою совісті в сучасному суспільстві.

Література:

1. Бабій М., Присухін С. Свобода совісті та свобода релігії: релігієзнавчий, теологічний та правознавчий виміри // Релігійна свобода: на перехресті епох, країн, культур / Науковий щорічник, № 19. За ред. проф. А. Колодного. Київ. Інтерсервіс, 2015–2016. 216 с.
2. Blavatsky H. P. Our three objects. Lucifer. Vol. V. No. 25, September, 1889. P. 1–7. URL: http://iapsop.com/archive/materials/lucifer/lucifer_v5_n25_september_1889.pdf
3. Mriganka Mukhopadhyay. The Occult and the Orient: The Theosophical Society and the Socio-Religious Space in Colonial India. URL: https://www.academia.edu/26573879/The_Occult_and_the_Orient_The_Theosophical_Society_and_the_Socio_Religious_Space_in_Colonial_India
4. Rudbøg T. H. P. Blavatsky’s Theosophy in Context: The Construction of Meaning in Modern Western Esotericism. The University of Exeter. Thesis for the degree of Doctor of Philosophy in Western Esotericism. 2012. URL: <https://ore.exeter.ac.uk/repository/bitstream/handle/10871/9926/Rudb%C3%B8gT.pdf>
5. Sophie-Jung H. Kim. An International Event and its Multiple Global Publics: The Parliament of the World’s Religions (Chicago, 1893) and Vivekananda. Global Publics: Their Power and Their Limits, 1870–1990 (Oxford: Oxford University Press, 2020). P. 177–201. URL: https://perspectivia.net/servlets/MCRFileNodeServlet/pnet_derivate_00006598/kim_religions.pdf